

Tarihî Dönemlerde Tamlayan Eki Almayan Belirtili İsim Tamlamalarının Nehcü'l-Ferâdîs Örneğinde İncelenmesi

Examination of Specified Noun Phrases That Do Not Receive Complementary
Supplements in Historical Periods in the Example of Nehcü'l-Ferâdîs

Burçin Çalışkan

Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara / Türkiye

e-posta burcinaliskan9@gmail.com

orcid 0000-0001-9144-1642

doi 10.54316/dilarastirmalari.960894

Atıf

Citation

Çalışkan, Burçin (2021).

Tarihî Dönemlerde

Tamlayan Eki Almayan

Belirtili İsim

Tamlamalarının Nehcü'l-

Ferâdîs Örneğinde

İncelenmesi.

Dil Araştırmaları, 29: 169-177

Başvuru

Submitted

01.07.2021

Revizyon

Revised

15.09.2021

Kabul

Accepted

28.10.2021

Çevrimiçi Yayın

Published Online

30.11.2021

Öz

Türkçede isim tamlamaları belirtili isim tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bu fark ise tamlayanın ilgi hâli eki alıp almamasına göre ortaya konmuştur. Hatta bu yüzden ilgi hâli ekine tamlayan eki de denilmektedir. Buna göre ilgi hâli eki alan isim tamlamalarına belirtili isim tamlaması, ilgi hâli eki almayan isim tamlamalarına ise belirtisiz isim tamlaması adı verilmiştir. Ancak tarihî metinlere bakıldığında ilgi hâli eki almadan da kurulan belirtili isim tamlaması örnekleri bulunmaktadır. Bu makalede Harezm Dönemi'nin önemli eserlerinden biri olan Nehcü'l-Ferâdîs'teki örneklere bakılarak ve tamlayan eki almış ve almamış belirtili isim tamlamaları karşılaştırılarak bu durumun sebepleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İsim tamlamaları, belirtili isim tamlaması, belirlilik, Nehcü'l-Ferâdîs

ABSTRACT

In Turkish, noun phrases are divided into two groups: specified noun phrases and unspecified noun phrases. This difference is put forward according to whether the complement has the genitive suffix or not. For this reason, genitive suffix is also called the complementing suffix. Accordingly, the noun phrases that do not have the genitive suffix are called the specified noun phrases, and the noun phrases that do not have the genitive suffix unspecified noun phrases. However, when we look at the historical texts, there are examples of specified noun phrases that are established even without the genitive suffix. In this article, the reasons of this situation will be discussed by looking at the examples in Nehcü'l-Ferâdîs, one of the important works of the Khwarezm period, and comparing the noun phrases with and without the genitive suffix.

Keywords: Noun phrases, specified noun phrases, article, Nehcü'l-Ferâdîs

Giriş

Muharrem Ergin isim tamlamalarını; *Bu grup iki isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur. Bir ismin mânâsının iyelik sistemi içinde başka bir isimle tamamlanması esasına dayanır. Bir nesnenin başka bir nesnenin parçası olduğunu, bir nesnenin başka bir nesneye ait bulunduğunu veya bir nesnenin başka bir nesne ile tamamlandığını ifade etmek için bu kelime grubuna başvurulur. Grubu meydana getiren iki isim unsurundan biri tamlayan, biri tamlanan unsurdur. Tamlayan önce, tamlanan sonra gelir. İki unsur iyelik sistemiyle birbirine bağlanır ve grubun temelini iyelik ifadesi teşkil eder. Bu grup ekli bir birleşmedir. Tamlanan unsur dâima iyelik eki taşır. Tamlayan unsur ise dâima genitif hâlinde bulunur, fakat bu genitif bazen ekli, bazen eksiz olur. Demek ki iyelik grubu iyelik ekli bir isim unsuru ile genitif hâlinde bir isim unsurunun meydana getirdiği kelime grubudur* (Ergin 2009: 381) biçiminde tanımlar.

Ergin belirtili isim tamlaması ile belirtisiz isim tamlaması arasındaki farkı ise şöyle açıklamaktadır: *İsim tamlamasının tamlayan unsurunun böyle ekli veya eksiz genitif hâlinde olması birbiri ile ilgili şu iki fark etrafında toplanır: 1. belirlilik — belirsizlik, 2. geçicilik — daimilik. Tamlayan unsur belirli ise, belirtmek isteniyorsa, biliniyorsa, genitif ekini alır. Tamlayan unsurun böyle belirli olması, grup içinde kuvvetle hissedilmesi, onun gruba iştirakinin daha zayıf olması, tamlanan unsuru geçici olarak desteklemesi, ona geçici olarak ve o anda bağlanması, onun dâima beraber kullanılır tamlayıcısı olmaması demektir. Yani ekli genitifte tamlayan belirlidir, fakat dolayısıyla, tamlanana bağlanması geçicidir. Eksiz tamlayan ise belirsizdir, umumîdir, fakat guruba iştiraki, tamlanana bağlılığı daha kuvvetlidir. Tamlananın daimî destekleyicisi, ayrılmaz yardımcı, adeta onun mânâsını tamamlayan sıfatı durumundadır. Sanki ikisi bir nesnenin adı olmak için birleşik isim meydana getirmişlerdir* (Ergin 2009: 382).

Görüldüğü üzere isim tamlamalarının belirtili ve belirtisiz olarak ayrılması hem belirlilik yönüne hem de geçicilik-daimilik yönüne bağlanmıştır. Bu ayrımı sağlayanın ise genitif eki olduğuna işaret edilmiştir.

Korkmaz'a göre ise tamlayanın tamlayan eki adı da verilen ilgi hâli ekini aldığı tamlananın ise 3. tekil şahıs iyelik ekini aldığı isim tamlamalarına belirtili isim tamlaması denir. Tamlayan ilgi hâli eki almıştır ve bu nedenle iki isim arasında belirli ve kesin bir anlam bağlantısı bulunmaktadır (Korkmaz 2009: 271).

Nehcü'l-Ferâdîs'te de ilgi hâli eki olarak kurulmuş belirtili isim tamlamaları bulunmaktadır:

- Hadîca hatunnuñ köşki* (NF s. 115)
- kimniñ oğlanları* (NF s. 119)
- küweçniñ içi* (NF s. 133)
- ölgeniñ diyeti* (NF s. 130)
- şeherniñ tuprağı* (NF s. 144)
- kuşlarnuñ tili* (NF s. 145)
- imâmnüñ oğlu* (NF s. 151)
- kimerseniñ hecci* (NF s. 187)
- işlerniñ kilidi* (NF s. 253)
- öziniñ kitâbı* (NF s. 308)

Görüldüğü üzere *Nehcü'l-Ferâdis*'te belirtili isim tamlaması kurabilmek için ilgi hâli eki kullanılmaktadır. Ancak aşağıdaki örneklere bakıldığında ilgi hâli eki olmadan da belirtili isim tamlaması kurulabildiği anlaşılabilecektir:

- bu hadis ma'nîsi* (NF s. 1)
- atam karındaşı* (NF s. 6)
- kitabı içinde* (NF s. 5)
- 'Abdu'l-Muṭṭalib ornı* (NF s. 10)
- cümle peygâmbarlar ummatı* (NF s. 7)
- sözi fermânı* (NF s. 7)
- karındaşı oğlu* (NF s. 6)

Bakıldığında örnek verilen tamlamaların hiçbirinin tamlayanı ilgi hâli eki almadığı hâlde yukarıda Ergin'in de bahsettiği gibi geçici anlam ilgileri kurmaları ve birleşik isim özellikleri taşımamaları sebebiyle belirtili isim tamlamasıdır.

Bu çalışmada o dönemde ilgi hâli eki bulunmasına ve tamlayan eki olarak da kullanılmasına rağmen neden böyle ilgi hâli eksiz belirtili isim tamlamaları kurulduğu sorusunun cevaplanması amaçlanmaktadır. Çalışmanın konusu belirtili isim tamlamaları, Türkçede belirlilik kategorisi ve *Nehcü'l-Ferâdis* örneğinde tamlayan eki almayan belirtili isim tamlamalarıdır. Yöntem olarak önce Eckman'ın neşri kullanılarak *Nehcü'l-Ferâdis*'te hangi durumlarda tamlayanın ilgi hâli eki almadan belirtili isim tamlaması kurabildiği gösterilecek sonra da bunların sebepleri üzerinde durulacaktır.

1. *Nehcü'l-Ferâdis*'te Tamlayanın Tamlayan Eki Almadığı Durumlar

1.1. Tamlayanın Özel İsim Olması

Nehcü'l-Ferâdis'te tamlayan eki almamış olan belirtili isim tamlamaları incelendiğinde tamlayanı özel isim olan belirtili isim tamlamalarının genellikle tamlayan eki almadığı görülmüştür:

- Yûsuf peygâmbar karındaşları* (NF s. 290)
- Dâvud-i Ṭâyî hıdmatı* (NF s. 304)
- Abû Leheb qatı* (NF s. 10)
- Abû Süfyân ewi* (NF s. 36)
- Abû Tâlib vefâtı* (NF s. 4)
- Abû Bekr köñli* (NF s. 15)
- Âdam oğlanları cümlesi* (NF s. 192)
- 'Osmân razhumâ hılafatı* (NF s. 22)
- 'Ömer razhu derecesi* (NF s. 76)
- Bunların dışında;
- Haq te'âlânın qulı* (NF s. 297)
- Muhammedniñ rûhı* (NF s. 270)
- Nasrânîniñ 'ayalı* (NF s. 253)
- Muşafânın qadamı* (NF s. 256)

Yukarıdaki örnekler gibi ilgi hâli eki almış özel isimler bulunsa da *Nehcü'l-Ferâdis*'te ağırlıklı olarak tamlayan eğer özel isimse isim tamlaması kurulurken tamlayan ilgi hâli eki almamaktadır.

1.2. Tamlayanın Sıfat Tamlaması Alması

Aşağıdaki örneklere bakıldığında eğer tamlayan sıfat aldıysa genellikle tamlayana ilgi hâli eki getirilmemektedir:

- bu hâlifeye oğlanları* (NF s. 191)
- bu 'âlamlar cümlesi* (NF s. 204)
- bu hârâbluqlar cümlesi* (NF s. 60)
- bu âyat hükmince* (NF s. 264)
- bu kitâb sözleri* (NF s. 2)
- bu şânduk kilidi* (NF s. 178)
- ol dervîş sözi* (NF s. 292)
- ol hâcâlarımız hıdmatı*(NF s. 227)

1.3. Tamlayanın +IAr Çokluk Eki Alması

Aşağıdaki örneklere bakıldığında eğer tamlayan +IAr çokluk eki almışsa genellikle ilgi hâli eki almamaktadır:

- âlimler zümresi* (NF s. 2)
- kâfîrlar zahmatı* (NF s. 8)
- kâfîrlar mekr-i hîlesi* (NF s. 10)
- Araplar âdatı* (NF s. 13)
- düşmanlar oqtı* (NF s. 15)
- sahabalar qatı* (NF s. 18)
- erenleriniz malları* (NF s. 20)
- peygâmbarlar cümlesi* (NF s. 27)
- taşlar cümlesi* (NF s. 46)

1.4. Tamlayanın İyelik Eki Alması

Örnekler incelendiğinde eğer tamlayan iyelik eki almışsa tamlayana ilgi hâli eki getirilmemektedir:

- Hadîca anamız razha vefâtı* (NF s. 4)
- kitabı içinde* (NF s. 5)
- atam karındaşı* (NF s. 6)
- karındaşımız oğlu* (NF s. 10)
- uyamız oğlu* (NF s. 10)
- atası qarındaşı* (NF s. 12)
- atam atı* (NF s. 19)
- erenleriniz malları* (NF s. 20)
- başı üzesi* (NF s. 31)
- karındaşım oğlu* (NF s. 85)
- uluğları qatında* (NF s. 94)

Yukarıda *Nehcü'l-Ferâdis*'te belirtili isim tamlamasının tamlayan eki almadan kurulduğu durumlar sıralanmıştır. Bunlar; tamlayanın özel isim olması, tamlayanın

önüne bir sıfat almış olması, tamlayanın +lAr çokluk eki almış olması ve tamlayanın iyelik eki almış olmasıdır. Bütün bunlara bakıldığında tamlayan eki almadan belirtili isim tamlaması kurulmasının rastgele gerçekleşmediği, belli durumlarda ortaya çıktığı görülmekte ve bu hadisenin tamlayanın belirlilik durumuyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Adından da anlaşılacağı gibi belirtili isim tamlamasında tamlayan herhangi bir isim değil belirli bir isimdir ve bu belirliliği ona katan da ilgi hâli ekidir.

Birçok dilde olduğu gibi Türkçede de belirlilik kategorisi bulunmaktadır. Türkçede belirlilik işlevi diğer dillerdeki harf-i tarif edatlarıyla değil birtakım ekler ya da yapılarla sağlanır. Türkçede belirlilik işlevini en çok üzerinde bulunduran ekler ise belirtme hâli eki de denilen akuzatif eki, ilgi hâli eki ve iyelik ekidir (Yıldız 2017: 587-588).

Cümlede nasıl belirlilik işlevi belirtme hâli ekinde ise ve bu eki alan nesne belirtili nesne ismi alıyorsa isim tamlamalarında bu görev ilgi hâli ekindedir ve ilgi hâli eki alan tamlama belirlilik işlevi verdiği için adı belirtili isim tamlamasıdır (Baba 2001:18).

Ancak *Nehcü'l- Ferâdis*'ten alınan örnekler bakıldığında eğer tamlayana başka bir şekilde belirlilik anlamı katıldıysa üzerine tekrar ilgi hâli eki eklenme gereği duyulmamıştır. Eğer tamlayanı belirli kılacak bir unsur yoksa o zaman belirlilik ilgi hâli eki getirilerek sağlanmıştır. Şimdi bu çıkarılan örneklerdeki ek ya da kelimelerin belirlilik işlevi olup olmadığı tartışılacaktır.

2. Belirlilik İşlevi Taşıyan Durumlar

2.1. Özel İsimlerde Belirlilik

Özel isimler zaten belirlilik işlevini üzerinde taşır. O kişi ya da nesnenin diğerlerinden ayrıldığı belirtmeye yarar. Bu nedenle de aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere *Nehcü'l- Ferâdis*'te eğer tamlayan özel isimse zaten belirli bir kişiden bahsedilmiş olduğu için üzerine tekrar onu belirli kılacak bir ilgi hâli eki alma ihtiyacı duymaz.

- 'Abdu'l-Muṭṭalib dini (NF s. 4)
- Muhammed Resûlullâh fermâni (NF s. 19)
- İmâm Mâlik rahmi fazâyili (NF s. 142)
- İmâm Ahmed Hanbel hıdmatı (NF s. 152)
- Benû'l-Muştalih gâzâtı (NF s. 288)

2.2. Sıfatlarda Belirlilik

Sıfat tamlamaları bir ismin niteleyen veya belirten tarafından anlamını daraltır ve dilbilim kaynakları da hem belirtme hem de niteleme sıfatlarının anlamı daraltan bir unsur olduğunu söyler. Niteleme ya da belirtme sıfatı almış olan isimler genelden uzaklaşır ve belirlilik kazanmış olur (Karahan 2004: 331). Özellikle işaret sıfatları Türkçede harf-i tarif olarak kullanılır (Karahan 2018: 1013).

Yani sıfat tamlamalarının Türkçede belirlilik kazandırma gibi bir işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere *Nehcü'l-*

Ferâdîs'te eğer tamlama önüne bir sıfat almışsa zaten o sayede belirlilik kazanmış olur ve üzerine tekrar ilgi hâli eki alma gereği hissetmez.

- bu qadağ içinde* (NF s. 270)
- ol hâlâyıq yermeki* (NF s. 261)
- ol çeşme içinde* (NF s. 231)
- bu köşk yanında* (NF s. 115)
- ol tâg asrası* (NF s. 60)

2.3. +lar/ +ler Çokluk Ekinde Belirlilik

Gülsevin'in *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler* isimli kitabında +lAr çokluk ekinin işlevlerini sıralarken verdiği özelliklerden birisi de ilgi hâli eki almadan belirtili isim tamlaması yapabilmeye işlevidir (Gülsevin 2017: 19). Çokluk eki Türkçede belirlilik tanımlığı olarak kullanılabilir (Karahan 2018: 1013). Bu da +lAr çokluk ekinin de tıpkı yukarıda anlatılan diğer durumlar gibi eklendiği isme belirlilik katması ve bu ekle belirlilik kazanan ismin tekrar ilgi hâli eki alma ihtiyacı hissetmemesi sonucunu doğurmaktadır. *Nehcü'l- Ferâdîs*'ten alınan aşağıdaki örneklerde de bu durum görülmektedir.

- musulmânlar arasında* (NF s. 254)
- hâlâyıklar arasında* (NF s. 254)
- ol cuhûdlar hatunları* (NF s. 24)
- şahâbalar bodası* (NF s. 66)
- azîzlar cümlesi* (NF s. 156)

2.4. İyelik Ekinde Belirlilik

Ergin iyelik eklerini açıklarken, *Türkçede isimlerin umumiyetle mücerretlikten kaçma temayülü vardır. Bu mücerretlikten kaçma, kök veya gövde hâlinde kullanılmaktan kurtulma temayülü iyelik ekleri ile karşılanmaktadır. Demek ki iyelik eklerinin mülkiyet, aidiyet, bir ismi başka bir isme bağlamak, bir şahıs ifade etmek fonksiyonundan başka bir de belirtme fonksiyonu vardır. Şüphesiz iyelik eklerinin belirtme fonksiyonu da aslında mülkiyet fonksiyonuna dayanır. Zaten mülkiyette de bir belirtme fonksiyonu vardır. Fakat iyelik eklerinin bazen mülkiyet fonksiyonu düşünülmeden ismi bağlayacağı başka bir isim hatıra getirilmeden sadece bir belirtme eki fonksiyonu ile kullanıldıkları görülür. Bu işte tabii buna en müsait olan 3. Şahıs iyelik ekleri vazife görür.* (Ergin 2004: 225) açıklamasını yaparak iyelik eklerinin ve bilhassa 3. şahıs iyelik ekinin belirlilik fonksiyonunu içlerinde taşıdıklarını vurgulamaktadır.

Korkmaz da iyelik eklerini açıklarken, *İyelik ekleri bir adı başka bir ada bağlama ve şahısları belli etme işlevi ile aynı zamanda bir "belirtme" görevi de yüklenmiş bulunmaktadır. Bu özelliği dolayısıyla bazı kelimelerde ekin "iyelik, sahiplik" gösterme işlevi gittikçe zayıflayarak kaybolmuş ve belirtme işlevi yalnız başına ön plana geçmiştir* (Korkmaz 2009: 262). açıklamasıyla tıpkı Ergin gibi iyelik eklerinin belirlilik işlevine dikkat çekmiştir.

Belirlilik işlevi denilince Türkçede en önde gelen eklerden birinin iyelik eki olduğu bilinmektedir (Yıldız 2017: 587). Özellikle 3. şahıs iyelik ekinin bilinen görevlerinin

yanı sıra «belirtme/belirlilik» işlevine dikkat çekilir ve bu ek Avrupa dillerindeki harf-i tarif işlevini taşır (Başdaş 2009: 624).

İyelik eki eklendiği ismi söylenen ya da söylenmeyen başka bir kavramla ilişkilendirir, bu şekilde o kavramı genellikle kurtarır ve belirli yapar. Buna göre iyelik ekleri belirlilik tanımlığı olarak değerlendirilir ve böyle diyerek ekin belirlilik işlevi vurgulanır (Karahan 2004: 330), (Karahan 2018: 1013). İyelik ekli tamlamaların tarihi dönemlerde ilgi hâli ekine ihtiyaç duymadığı da belirtilir. Özellikle tarihî dönemlerde iyelik eki almış olan kelimelerin belirtme hâli eki almadan kullanılmasının sebebi olarak belirtme hâli ekinin taşıdığı belirlilik işlevinin iyelik ekinde de bulunması ve belirliliğin iyelik ekiyle sağlanmış olmasından dolayı üzerine tekrar belirtme hâli eki alma gereği duymadığı dile getirildiğinde, iyelik eklerinin belirlilik işlevi taşıdığı anlaşılır (Karahan 1999: 609).

Yani iyelik ekinin isimlerle isimler arasında sahiplik ilgisi kurma işlevinin yanında belirtme işlevini de üstlendiği söylenebilir. (Yazıcı Ersoy 2015: 54).

Boz'un çalışmasında *Dîvânu Lüğati't Türk*'teki belirli ve belirsiz nesne yapıları incelenirken belirlilik kategorisi içerisinde ayrı bir iyelikli adlar başlığı açılmış ve iyelik eki belirlilik tanımlayıcısı olarak kabul edilmiştir (Boz 2008: 237).

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere iyelik ekinin işlevlerinden birisi de belirtme işlevidir ve iyelik ekleri sahiplik işlevlerinin yanı sıra harf-i tarif işlevine de sahiptir (Eraslan 2012: 159) (Grönbech 1995: 84).

İyelik ekinin belirlilik işlevinin bulunması özellikle Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen örneklerde iyelik ekinden sonra günümüz Türkiye Türkçesine göre gelmesi beklenen belirtme hâli eki de denilen *accuzative* ekinin gelmemesinden de anlaşılmaktadır:

1. Kişi: eteg+üm+Ø dut-
2. Kişi: eteg+ün+Ø dut-
3. Kişi: eteg+in+Ø dut- (Gülsevin 1990: 189-190)

Bütün bu açıklamalara bakıldığında iyelik ekinin işlevlerinden birisinin belirlilik işlevi olduğu açıktır. Belirtili isim tamlamalarına zaten belirtili denilmesindeki amaç işaret edilen nesnenin genel geçer bir kavramı değil belirli bir nesneyi karşılamasından kaynaklanmaktadır. Bugün bu belirlilik durumunu karşılayan ek tamlayan eki de denilen ilgi hâli ekidir. Ancak yukarıdaki alıntılara bakıldığında iyelik eklerinin özellikle de üçüncü tekil şahıs iyelik ekinin işlevlerinden birisi de belirliliktir. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği üzere *Nehcü'l- Ferâdis*'te tamlayan iyelik eki almışsa üzerine tekrar ilgi hâli getirilmesine gerek duyulmadan belirtili isim tamlaması kurulmuştur. Çünkü belirlilik iyelik ekiyle sağlanmıştır:

- cümlesi fırqatı* (NF s. 186)
anam sözinge (NF s. 200)
könüllerimiz meveleri (NF s. 201)
edgü kullarım dîvânı (NF s. 199)
du'âsı berekâtı (NF s. 309)

Sonuç

Belirtili isim tamlamasını belirtisiz isim tamlamasından ayıran en temel fark belirtisiz isim tamlamasında genel bir kavram adından bahsedilirken belirtili isim tamlamasında işaret edilen belirli bir nesneden bahsedilmesidir. Bugün Türkiye Türkçesinde tamlayana ilgi hâli getirildiğinde belirlilik sağlanmış olur ve tamlama belirtili isim tamlaması hâline gelir. Ancak Türkçede belirlilik kategorisinde değerlendirilebilen tek ek ilgi hâli eki değildir.

Belirlilik kategorisi isimlere belirlilik ya da belirsizlik anlamı yükler. Türkçede her ne kadar İngilizcedeki “the” tanımlığı gibi bir belirlilik tanımlığı bulunmasa da bu durum Türkçede hiç harf-i tarif olmadığı anlamına gelmez. “bir” belirsizlik sıfatı Türkçede belirsiz tanımlığı olarak kullanılırken, belirli tanımlık olarak ise işaret sıfatı, çokluk eki, ilgi eki, belirtme eki, iyelik eki vb. işaretleyiciler kullanılmaktadır (Karahan 2018: 1013).

Tarihî metinlerde sıklıkla görülen tamlayan eksiz belirtili isim tamlamalarının *Nehcü'l-Ferâdis*'teki örnekleri incelendiğinde bu durumun rastgele gerçekleşmediği görülmüştür. Bu durum tamlayanın özel isim olması, tamlayanın kendisini niteleyici ya da belirtici bir sıfat almış olması, tamlayanın +IAr çokluk eki almış olması ya da tamlayanın iyelik eki almış olması durumlarında gerçekleşmiştir. Bu durumların hepsinde de tamlayana belirlilik işlevi katıldığı bahsi geçen kelime ya da eklerin bünyelerinde belirlilik işlevini taşıdıkları anlaşılır. Bu yollarla belirlilik işlevi kazanmış olan tamlayan Türkiye Türkçesindeki durumun aksine üzerine tekrar bir ilgi hâli eki alma gereği duymaz ve bu da tarihî metinlerde gördüğümüz tamlayan eki almadan kurulan belirtili isim tamlamalarına yol açar. Sonuç olarak tamlayan eki almamış belirtili isim tamlaması durumu tamlayanın belirlilik işlevini başka bir yapıyla almış olmasına bağlıdır.

Kaynakça

- BABA, Okan (2001). “Tamlayan Durumu Üzerine Bir Deneme”. *Türk Dili Dergisi*, 14/83: 29-33.
- BAŞDAŞ, Cahit (2009). “Orhun Abidelerinde İyelik, Belirtme ve Yükleme Hali”. *Turkish Studies*, 4/8: 623-643.
- BOZ, Erdoğan (2008). “Divânu Lügâti't-Türk'te Belirli ve Belirsiz Nesne Yapıları”. *Turkish Studies*, 3/1: 236-241
- ERASLAN, Kemal (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK.
- ECKMANN, Janos (2014). *Nehcü'l-Ferâdis Uçmağlarının (Cennetlerin Açık Yolu)*, Ankara: TDK.
- ERGIN, Muarrem (2004). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak.
- GÜLSEVİN, Güler (1990). “Eski Anadolu (Türkiye) Türkçesinde 3. Kişi İyelik Ekinin Özel Kullanılışı”. *Türk Dili*, 60: 187-190.
- GÜLSEVİN, Güler (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK.
- GRÖNBECH, Kaare (1995). *Türkçenin Yapısı*, Ankara: TDK.
- KARAHAN, Leyla (1999). “Yükleme (accusative) ve İlgi (genitive) Hali Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler”. 3. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. Ankara, 605-611.
- KARAHAN, Leyla (2004). “Belirtisiz Nesnenin Söz Dizimindeki Yeri Üzerine”. *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, 20-26 Eylül 2004 (2004) Ankara: TDK, 1615-1624. http://acta.bibl.u-szeged.hu/16656/1/altaica_047_327-335.pdf (Erişim Tarihi: 16.05.2021)
- KARAHAN, Leylâ (2018), “Tarihî ve Çağdaş Lehçelerde “Bir” İşaretleyicisinin Söz Dizimindeki Yeri” Üzerine”, *Köktürk Yazısının Okunuşunun 125. Yılında Orhun'dan Anadolu'ya Uluslararası*

Türkoloji Sempozyumu 1-7 Haziran 2018 Ulanbator- Moğolistan Bildiriler Kitabı C. 2, İstanbul: Kesit Yayınları, 1012-1022.

KORKMAZ, Zeynep (2009). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: TDK.

YAZICI ERSOY, Habibe (2015) “Türk Yazı Dillerinde İyelik İşaretleyicilerinin Kiplik Anlamları”. *Dil Araştırmaları*, 17: 51-72.

YILDIZ, Hüseyin (2017). “Arapça el- Takısının Türkçedeki Kullanımı Üzerine Notlar”. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 7/3: 587-598.